

Innhold

Forord	11	Å definere sosiale problemer	40
Introduksjon: Sosialt arbeid	13	Subjektive definisjoner	41
Bokas hovedfokus	13	Samfunnsstrukturers innvirkning ...	43
Bokas oppbygning	15	Å analysere sosiale problemer	43
Referanser	17	Behovet for tolknings- og handlingsredskaper i møte med sosiale problemer	44
Kapittel 1		Det sosiale i et historisk perspektiv ..	45
Hva er sosialt arbeid?	19	England: Boligarbeid, veldedighet og settlement	46
<i>Berit Berg, Ingunn T. Ellingsen, Irene Levin og Lise Cecilie Kleppe</i>		USA: To retninger i fagets utvikling .	47
Sosialt arbeid i praksis	20	Jane Addams og Hull House	47
Sosialarbeiderens oppgave	22	Mary Richmond og Charity Organization Society	48
Kunnskap, ferdigheter og verdier ...	24	Betydningen av det sosiale	48
Individ og samfunn	26	Tyskland: Utvikling av sosialt arbeids utdanning	49
Sosialt arbeid i en samfunnsmessig og global kontekst	28	Norge: Sosialt arbeid i en velferdsstatlig ramme	50
Globalisering og et flerkulturelt samfunn	29	Pre-profesjonalisering	51
Høyere levealder og flere eldre i befolkningen	29	Profesjonalisering	52
Teknologisk utvikling	30	Avslutning: Den sosiale arven til sosialt arbeid	54
Nye reformer for å møte nye utfordringer	30	Kunnskapsspørsmål	54
Makt, sosial ulikhet og kjønn	31	Refleksjonsoppgaver	55
Livsjanser og sosial mobilitet	33	Referanser	55
Et velferdsstatlig prinsipp om likeverdige tjenester	34	Kapittel 3	
Avslutning	35	Sosialt arbeid som spenningsfelt	57
Kunnskapsspørsmål	36	<i>Irene Levin</i>	
Refleksjonsoppgaver	36	Individ og samfunn	58
Referanser	36	Teori og praksis	60
Kapittel 2		Hjelp og kontroll	62
Det sosiale i sosialt arbeid	38	Makt	63
<i>Ingunn T. Ellingsen og Irene Levin</i>		Spenningsfeltene som tolknings- og handlingsredskap	64
Hva er sosiale problemer?	38	Avslutning	66

Kunnskapsspørsmål	67	Forebyggende innsatsnivåer	94
Refleksjonsoppgaver	67	Bærekraftig sosialt arbeid – noen eksempler	95
Referanser	68	Bærekraft – utfordring og mulighet for sosialt arbeid	97
Kapittel 4		Kunnskapsspørsmål	98
Verdiers betydning for vår forståelse og handling	69	Refleksjonsspørsmål	99
<i>Solveig Botnen Eide og Siv Oltedal</i>		Referanser	99
Instrumentelle verdier og verdier i seg selv	70	Kapittel 6	
Det biologiske prinsippet	70	Velferdsstatens sikkerhetsnett	102
Helse	71	<i>Berit Berg</i>	
Tillit	71	Behovet for et sosialt sikkerhetsnett	102
Menneskelivets ukrenkelighet	72	Den nordiske velferdsmodellen	103
Brukere, sosialarbeiders og oppdragsgivers perspektiver	72	Sosialt arbeid og velferdsforvaltningen	105
Velferd og solidaritet	74	En felles arbeids- og velferdsforvaltning	106
Verdiene frihet, omsorg og rettferdighet	76	Nav i et organisasjonsperspektiv ..	106
Sosialarbeideren som verdibevisst aktør	77	Rammebetingelser – tvangstrøye eller handlingsrom?	107
Når verdiene ikke er felles	78	Arbeidslinja – venn eller fiende?	108
Yrkesetikk	79	Frustrasjon, misnøye og interessekonflikter	109
Avslutning: Verdier preger både forståelse og handling i sosialt arbeid	82	Utvikling av en felles kultur	111
Kunnskapsspørsmål	82	Etske retningslinjer	112
Refleksjonsoppgaver	83	«Street-Level Bureaucracy»	113
Referanser	83	«Exit, Voice and Loyalty»	115
Kapittel 5		Avslutning	115
Bærekraftig sosialt arbeid	85	Kunnskapsspørsmål	116
<i>Ingunn T. Ellingsen, Lise Cecilie Kleppe og Ivan Harsløf</i>		Refleksjonsoppgaver	116
Bærekraft i globalt perspektiv – FNs bærekraftsmål for bærekraftig utvikling	86	Referanser	116
Dimensjon 1: Klima og miljø	87	Kapittel 7	
Dimensjon 2: Økonomisk vekst og sosial ulikhet	89	Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning	118
Dimensjon 3: Sosiale forhold – utrydde fattigdom	90	<i>Ingunn T. Ellingsen og Nina Schiøll Skjefstad</i>	
Sosialt arbeid og bærekraftig endringsarbeid	91	Anerkjennelse	119
Sosialt arbeid for et sosialt bærekraftig samfunn	93	Ulike former for anerkjennelse ...	120
		Anerkjennelse og krenkelse	122
		Anerkjennelse, hjelp og kontroll ..	123
		Myndiggjøring	125
		Myndiggjøring og makt	126
		Myndiggjøring i praksis	127

Brukermedvirkning	128	Kapittel 10	
Brukermedvirkning på individnivå		Sosialfaglig kompetanse	168
og institusjonelt nivå	129	<i>Lise Cecilie Kleppe</i>	
Når medvirkning utfordres	131	Kompetanse – hva er det?	168
Avslutning	133	Skikkethet	170
Kunnskapsspørsmål	133	Sosialfaglig kompetanse – personlig	
Refleksjonsoppgaver	134	og profesjonell	170
Referanser	134	Kompetanse – kunnskap integrert	
Kapittel 8		i erfaring	172
Relasjoner i sosialt arbeid	137	Kompetanse og ferdigheter	
<i>Irene Levin og Ingunn T. Ellingsen</i>		i sosialt arbeid	173
I, med og gjennom relasjoner	137	Relasjonskompetanse	173
I relasjoner	138	Analytisk kompetanse	174
Med relasjoner	138	Samhandlings- og relasjons-	
Gjennom relasjoner	140	kompetanse	176
Min oppfatning og din oppfatning		Den personlige kompetansen	178
av relasjonen	142	Organisasjonskompetanse	179
Å ta den andres perspektiv	143	Forvaltningskompetanse	181
Å ta den andres rolle – bruker-		Koordinerings- og samhandlings-	
perspektiv	144	kompetanse	183
Subjekt og objekt – deltaker		Avslutning	184
og tilskuer	145	Kunnskapsspørsmål	185
Livsverden og systemverden	146	Refleksjonsoppgaver	185
Hvilken betydning har kjønn for		Referanser	186
relasjonene?	147	Kapittel 11	
Avslutning: Relasjonskompetanse	149	Juss og sosialt arbeid	188
Kunnskapsspørsmål	149	<i>Liv Jorunn Baggegård Skippervik</i>	
Refleksjonsoppgaver	150	Regler i og rundt sosialt arbeid	188
Referanser	150	Sosialarbeiderens juridiske	
Kapittel 9		handlingsrom	190
Kunnskap i sosialt arbeid	152	Regler som samfunnsnormer	190
<i>Lise Cecilie Kleppe</i>		Rettigheter, verneregler og	
Ulike former for kunnskap	154	kontrollregler	192
Påstandskunnskap	154	Rettigheter	192
Praksiskunnskap	155	Verneregler	193
Taus kunnskap	156	Kontrollregler	193
Hva er teori?	158	To ulike beslutningsmodeller	193
Teori i sosialt arbeid	159	Formålsrasjonell beslutnings-	
Kunnskapsbasert praksis (KBP)	161	modell	194
Evidensbasert praksis	162	Normrasjonell beslutnings-	
Metoder i sosialt arbeid	164	modell	194
Kunnskapsspørsmål	166	Beslutningsmodellen i praksis	
Refleksjonsoppgaver	166	– og betydningen av lovens	
Referanser	166	formål	195

Skjønnsutøvelse og faglig forsvarlighet	196
Skjønnsutøvelse	196
Kravet om faglig forsvarlighet	197
God forvaltningsskikk – og sentrale prinsipper for offentlig forvaltning ..	199
Prinsippet om innsyn og merinnsyn	199
Kontradiksjon	200
Samarbeid – en rettighet og plikt	201
Taushetsplikt – et hinder for samarbeid og informasjonsutveksling?	202
Avsluttende refleksjon	204
Kunnskapsspørsmål	204
Refleksjonsspørsmål	204
Referanser	205

Kapittel 12

Skjønnsutøvelse i

velferdsorganisasjoner	207
<i>Inger Oterholm</i>	
Begrepet skjønn	208
Skjønn og dømmekraft	208
Forholdet mellom regler og skjønn ..	209
Skjønnsutøvelsens grunnlag	210
Praktisk kunnskap	210
Etisk kunnskap	211
Skjønn og teoretisk kunnskap	211
Skjønn og forskningsbasert kunnskap	212
Brukerens kunnskap	213
Organisasjonsmessige betingelser for skjønnsutøvelsen	214
Å være kritisk til eget skjønn	216
Menneskelige begrensninger i resonneringsprosesser	216
Krav til begrunnelse	216
Hvordan sikre best mulig skjønnsutøvelse?	217
Avslutning	219
Kunnskapsspørsmål	219
Refleksjonsoppgaver	219
Referanser	220

Kapittel 13

Kritisk refleksjon	222
<i>Bente Heggem Kojan og Anita Skårstad Storhaug</i>	
Kunnskap og praksis	222
Kritisk refleksjon	223
Fooks tilnærming til kritisk refleksjon	225
Mattsons bidrag: Tydeliggjøring av interseksjonell makt	226
En modell for systematisk kritisk refleksjon	227
Forklaring av modellen	227
Modellens muligheter og begrensninger	230
Oppsummering	231
Kunnskapsspørsmål	232
Refleksjonsoppgaver	232
Referanser	232

Kapittel 14

Sosialt samfunnsarbeid – endring

gjennom kollektiv handling	235
<i>Håvard Aaslund</i>	
Samfunnsarbeid	235
Metoder og tilnærminger i samfunnsarbeid	236
Kollektiv handling	238
Boligsosialt arbeid – et område for samfunnsarbeid	240
Utfordringer og kritiske perspektiver	242
Rolleutfordringer for sosialarbeideren	242
Konflikt og kooptering	243
Utfordringer med representasjon	243
Nye former for samfunnsendringer	244
Kunnskapsspørsmål	245
Refleksjonsoppgaver	245
Referanser	246

Kapittel 15**Digital teknologi i sosialt arbeid** 249*Anne Wullum Aasback*

Sosialt arbeid og den digitale transformasjonen	249
Digital teknologis ulike bruksområder i sosialt arbeid	250
Systemstøtte	250
Kommunikasjonsstøtte	251
Kunnskapsstøtte	253
Beslutningsstøtte	253
Digital teknologi som aktør i det sosiale arbeidet	255
Digitalt utenforskap og digital inkludering	256
Digital sikkerhet og etikk	257
Personvern og datasikkerhet	258
Sosiale medier og etiske vurderinger	259
Digital kompetanse i sosialt arbeid	260
Kunnskapsspørsmål	262
Refleksjonsspørsmål	262
Referanser	262

Kapittel 16**Sosialt arbeid i møte med risiko, trusler og voldsutøvelse** 264*Ingunn T. Ellingsen og**Hulda Mjøll Gunnarsdottir*

Hva er risiko?	265
Trusler og vold i sosialt arbeid – betydning av kunnskap	267
Å definere trusler og vold	268
Hva skal vi tåle?	269
Når tryggheten blir truet – normale reaksjoner	270
Leders ansvar for ivaretagelse og mestring	272
Ivaretagelse og debrifing	272
Avviks- og skademelding	274
Arbeidsmiljø og trygghet – et kollektivt og individuelt ansvar	276
Emosjonelt arbeid – å jobbe med emosjonelle belastninger i sosialt arbeid	277
Avsluttende refleksjoner	279

Kunnskapsspørsmål	280
-----------------------------	-----

Refleksjonsspørsmål	280
-------------------------------	-----

Referanser	281
----------------------	-----

Kapittel 17**Sosialt utenforskap, avvik og samfunn** 283*Jan Tøssebro og Berit Berg*

Stigma og sosial samhandling	285
Negativ verdsetting eller ekskluderende mekanismer	286
Nære relasjoner og korte møter	286
Fortelle eller skjule	287
Stemplingsteorien – om utviklingen av avvik	287
Primære og sekundære avvik	288
Institusjonsavvikling	288
Normalisering, stemping og stigma	290
Avvik og avskrekking – sosial kontroll med andre	291
Samfunnets forsvarslinjer	291
Den mørke siden av sosial kontroll	293
Hvordan samfunnsstrukturer og ulikhet skaper avvik	294
Avvik og ulikhet – konkurranse-systemets bakside	294
Avvik som vevd inn i makt- og samfunnsstrukturer	295
Avvik i en samfunnsskapt virkelighet	297
Avslutning	298
Kunnskapsspørsmål	299
Refleksjonsoppgaver	299
Referanser	300

Kapittel 18**Innvandring og integrering – sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn** 301*Berit Berg*

Et flerkulturelt samfunn	302
Innvandrerbefolkningen i Norge	302
Innvandring, utvandring, migrasjon	303
Krig, flukt og forfølgelse	304

Papirløse flyktninger	306	Individualisering som utfordring for sosialt arbeid	326
Når livsgrunnlaget svikter	307	Fattigdom	327
Illegale innvandrere eller mennesker i nød?	307	Fattigdom som utfordring for sosialt arbeid	328
Integrering, inkludering, mangfold	308	Migrasjon og integrering	329
Integreringsutfordringer	309	Majoritet, minoritet og maktrelasjoner	330
Fra omsorg til selvhjelp	310	Migrasjon som utfordring for sosialt arbeid	330
Vi og dem, oss og de andre	311	Samfunnsflokke og umedgjørliche problemer	331
Likeverdige offentlige tjenester ...	312	Umedgjørliche problemer som utfordring	332
Bruk av tolk	312	i sosialt arbeid	332
Når språk blir en hindring	314	Avslutning: Mellom individ og system	332
Avslutning	315	Kunnskapsspørsmål	333
Kunnskapsspørsmål	316	Refleksjonsoppgaver	333
Refleksjonsoppgaver	316	Referanser	334
Referanser	316	Om redaktørene	336
Kapittel 19		Om forfatterne	337
Utfordringer for sosialt arbeid i dag ...	318	Stikkord	338
<i>Elisabeth Brodtkorb og Marianne Rugkåsa</i>			
Velferdsstaten i Norge	319		
Sosialt arbeid og velferdsstaten ...	320		
Arbeid og aktivering	322		
Aktiveringspolitikk	323		
Aktiveringspolitikk som utfordring for sosialt arbeid	324		
Individualisering	324		
Individualisering av tjenester	325		